

ХОМИЛАДОРЛАР ПАТРОНАЖИ

Тожиахмедова Дилфуза Ибрагимовна

врач-педагог

Республика ўрта тиббиёт ва фармацевтика ходимлар малакасини ошириш ва уларни ихтисослаштириш Маркази Андижон филиали ўқитувчи

Акушер-гинекология муассасалари турларига: ССВ нинг акушерлик ва гинекология илмий амалиёт маркази, Республика Перинатал маркази, ТТА нинг акушерлик комплекси, ҳамма шаҳарлар ва туман марказий касалхоналаридаги акушерлик комплекслари киради. Қишлоқ аҳолисига бирламчи тиббий ёрдам кўрсатиш тизимида ОШП, ОП, шаҳарда эса шаҳар оилавий поликлиникалари ташкил килинган.

Ҳомиладор аёлларга антенатал парвариш ва назорат қилишда бирламчи тиббий санитария ёрдами (БТСЁМ) муҳим аҳамият касб этади. БТСЁМ да хомиладор ва тукқан аёлларга кўрсатиладиган асосий ёрдам қуйидагилардан иборат:

- бириктирилган ҳудудда хомиладор ва тукқан аёлларга малакали ёрдам кўрсатиш;

- хомиладор аёлларни эрта диспансер назоратига олиш ва уларни терапевт ва бошқа мутахассислар кўриги билан таъминлаш ва бирорта экстрогенитал патология аниқланганда ўз вақтида хомиладорлар патологияси бўлимига госпитализация қилишни таъминлаш;

- туғруқ комплекслари ва тез ёрдам кўрсатиш станциялари, диспансерлар билан мунтазам боғланиш;

- кутилмаган хомиладорликдан сақланиш мақсадида ва айниқса ЭГК мавжуд бўлган аёлларда ва туғруқлар ўртасида интергестацион интервални сақлаш бўйича тиббий оқартув ишларини олиб бориш, замонавий контрацептив воситалар ҳақида тўлиқ маълумот бериш;

- замонавий текширув ва даволаш ишларини тажрибада қўллаш;

- соғлом турмуш тарзини тарғибот қилиш ва соғлом оилани шакллантиришга ёрдам бериш;

- аёлларни оналик ва болаликни муҳофаза қилишга оид ҳақ ҳуқуқларини таъминлаш;

Хонадон эгалари (оилада нечта одам яшайди, ким қаерда ишлайди, кимлар сурункали касалликлар билан назоратда туриши), хомиладор яшаётган хонани ўрганиш (қулай шарт-шароитлар ошхона, дам олиш хоналари, хаммом, хожатхона), танишиш, аёлнинг яқинлари билан хомиладор аёлдаги ўзгаришлар тўғрисида суҳбатлашиш. Ҳомиладор билан

алоҳида савол-жавоб ўтказиш, қўлларни ювиш, (қон босими, пульс ва тана ҳароратини ўлчаш, тери ва шиллик қаватларни, кўкрак безларини кўздан кечириш, ҳомиланинг юрак урушини эшитиш, овқат ҳазм қилишда бўлаётган муаммолар, уйқудаги муаммолар, кайфиятнинг ўзгарувчанлиги, белда, оёқда ва бошда оғриқларнинг бор-йўқлиги, оёқ-қўлларнинг шишиши, номунтазам сохта дардлар, ҳожатга боришдаги муаммолар (қабзият, сийиш), қин ажралмаларига аҳамият бериш). Ҳомиладорни ва унинг яқинларини ҳомиладорлик пайтидаги ҳавфли белгилар тўғрисида таништириш. Ҳомиладорлик даврида шахсий гигиенага, рационал овқаланишга катта аҳамият бериш ва шифокор кўригидан мунтазам ўтиб туришни тавсия қилиш зарур. Зудлик билан шифокорга мурожаат қилишни талаб қиладиган хушёрлик белгилари (ҳар қандай вақтда): Қиндан қон кетиши, ҳомила қимирлаши ўзгариши, тўсатдан, кучли бош оғриги, мушаклар учиши, тери қопламлари сарғайиши, асосан юз ва бел соҳасида тўсатдан ва кучли шишлар бўлиши, кўриш қобилиятини бузилиши, қориннинг юқори ва ўнг соҳасида оғриқ бўлиши, ҳомиладорликнинг иккинчи ярмида кўнгил айланиши ва қусиш, сийдик миқдорининг камайиши (400 мл.дан кам.), иситма ёки эт увишиши (тана ҳарорати ортиши), қорин пастсида кучли оғриқлар, бачадонда чандик бўлганда ҳар қандай дардсимон оғриқлар бўлиши, доимий бачадон қисқариши ҳолатлари.

Эрта ёшда ҳомиладор бўлиш, туғиш жараёнида она ва боланинг соғлигига ҳавф солиши мумкин. Маълумки, 16-17 ёшгача қизлар тўлишиб, бўйлари ўсиб қолади, аммо бу ҳали уларни она бўлиш учун етилганликларини билдирмайди. Қизлар 16-17 ёшга тўлгани билан уларда, ҳомилани тараққий этиши ва бола туғиш учун нормал шароит вужудга келмаган бўлади. Тос суяклари ривожланмаганлиги сабабли, туғиш жараёнида жарроҳлик усулидан фойдаланишга тўғри келиши мумкин. Қизлар 20 ёшдан кейин жисмонан ва руҳан она бўлишга тайёр бўладилар. Эрта турмуш қуриш кўпинча фарзандсизликка, боланинг ой куни етмай чала туғилишига, ҳомиладорлик асоратларига олиб келиши мумкин.

Аёллар учун фарзанд кўришнинг энг қулай даври 20-30 ёш оралиғи ҳисобланади. Ёши ўтган яъни 35 ёш ва ундан юқори бўлган аёллардаги ҳомиладорликлар нафақат аёлнинг саломатлиги балки, туғилажак фарзандлар учун ҳам ҳавфлидир, чунки ушбу ёшдаги аёлларда ички аъзоларнинг касалликлари (камқонлик, эндокрин. юрак-қон томир касалликлари, буйрак аъзолари ва ҳ.к) кўп учрайди. Бу эса нафақат ҳомиладорлик даврини, балки туғруқ жараёнини ҳам асоратлайди. Ҳомиладорлик муддати тўққиз ой давом этади.

Ҳомиладорлик даврида тиббий кузатув олиб борилади. Тиббий кузатувлар аёл ва бўлажак фарзандини ҳомиладорлик ва ундан кейинги даврда соғ-саломат бўлишларини оила аъзолари жавобгарликни ҳис қилиши керак.

Фарзанд ота-онанинг эзгу орзуси, қувончи, бахти. Ҳар бир она фарзандининг соғлом, зуваласи пишиқ, бахтли-саодатли бўлиб ўсиб улғайиши учун қайғуради ва чақалоқ туғилмасидан туриб шунга тайёргарлик кўради. Кўкрак сути боланинг соғлом ва бақувват ривожланиши учун энг муҳим озуқадир. Кўкрак сути таркибида бола ўсиши ва ривожланиши учун керакли барча озуқалар мукамалдир. Кўкрак сути суюқ, енгил хазм бўлувчи ва етарли калорияга эга бўлган, турли микроблардан ҳоли, пишириш ва иситиш талаб қилмайдиган тайёр озуқадир. Оғиз сути бу янги тукқан аёл кўкрагидан 1-1,5 кун ичида ажралиб чиқаётган сарғиш ширали чўзилувчан суюқлик бўлиб, бола учун ўта фойдалидир. Оғиз сути болани ичакларини тозалайди, инфекциядан сақлайди ва бақувватлаштиради. Оғиз сутини биринчи эмлаш деб ҳам аталади. Кўкрак сути турли касалликларни чақирувчи вирус ва микробларга қарши курашувчи моддаларга бой бўлади. Кўкрак сути эмган бола тетик ва касалликка кам чалинадиган бўлади. У барвақт онани таний бошлайди, онага интилади, бу болада илк меҳр куртакларини уйғотади. Она ўз фарзандига табиатнинг мўжизаси - сут орқали бутун борлигини берар экан, она саломатлигига ҳам ижобий таъсири бордир. Эмизикли оналарда модда алмашинуви анча жадал кечади, бу эса она иштаҳасини яхши бўлишига, кайфиятини кўтарилишига олиб келади, руҳий енгиллик сезади, оила аъзоларига нисбатан аҳиллиги ортади. Кўкрак сути билан боқиш бола соғлиғи ва унинг барқамол инсон бўлиб ўсиши учун зарурдир.

Туғруқлар оралиғини сақлаш (камида 3 йил) онанинг саломатлигини яхшилади ва соғлом фарзанд туғилишини таъминлайди.

ҲОМИЛАДОРЛИКНИНГ ДАСТЛАБКИ ДАВРИНИ АНИҚЛАШ

Ҳомиладорлик бошланишида унинг белгилари жуда аниқ бўлмайди. Бунда ҳомиладорлик фақат тахминий белгиларга кўра аниқланади.

Ҳомиладорликнинг тахминий белгиларига аёлдаги субъектив ҳолат ва объектив текшириш натижасида унинг организмда аниқланган ўзгаришлар киради. Ҳомиладорларнинг субъектив ҳолатига:

1) бошқоронғи бўлиб иштаҳаси ўзгаради, нордон ва аччиқ овкатлар егиси келади, баъзан бўр истеъмол қилади, хўл тупроқ ва бошқалар хидини ёктиради;

2) жаҳлдор бўлиб кайфияти тез-тез ўзгариб туради, уйкучан бўлиб қолиши мумкин;

3) хидни сезиш кобилияти бирмунча ўзгаради (папирос, атир, ёғ хиди ва бошка хидлардан кўнгли айнийди);

4) терисида бир катор ўзгаришлар рўй беради: сут беги тугмачаси атрофида, юзида, қорин деворининг ок чизиғида қорамтир доғлар пайдо бўлади.

5) сут бегида оғиз сутга (бошланғич сут) пайдо бўлиб, кўкраклари катталашади. Агар сут безининг учи сиқилса, оғиз сути чиқади.

Ҳомиладорликнинг тахминий белгилари. Бу хилдаги белгиларга жинсий аъзоларда, сут бегида, ҳайз кўришда бўладиган ўзгаришлар киради. Бу белгиларнинг ҳаммаси объектив белгилар ҳисобланади.

Ҳомиладорлик ҳайз кўришнинг тўхташи билан белгиланади. Маълумки, соғлом аёлларда ҳайз даври ўзгармайди. Фақат хомиладорлар ҳайз кўрмайдилар, баъзи бола эмизадиган аёллар ҳайз кўрмасликлари мумкин. Ҳайз кўришнинг тўхташи хомиладорликнинг тахминий белгиларидан бири бўлишига қарамай, турли акушерлик текширишлари ўтказиш лозим бўлади.

Ҳомиладорлик даврида тиббий кузатув олиб бориш.

Ҳомиладорлик давридаги тиббий кузатувлар аёл ва унинг туғилажак фарзандининг хомиладорлик даврида, туғруқ жараёнида ва ундан кейинги даврда соғ-саломат бўлишларини таъминлайди.

- Қон текшируви шифокор маслаҳатига кўра қон гуруҳи, резус фактори, гемоглобин текширувлари учун керак бўлади.

- Сийдик таҳлили пешоб чиқариш йўлларидаги инфекция, кечки токсикоз ёки диабет аломатларини аниқлашга ёрдам бериши мумкин.

- Қин ва бачадон бўйнидаги ажралмалар текшируви инфекцияни аниқлашда жуда муҳим.

- Ультратовуш текшируви хомиланинг ўсиши ва ривожланиши ҳақида ахборот беради.

АДАБИЁТЛАР:

1.UNICEF. «Оналар ҳамда болаларда хавф омилларини аниқлаш буйича йўриқномалар ва бериладиган тавсиялар» патронаж хамширалари учун услубий кўрсатмалар, Тошкент-2020й.

2.UNICEF. «Бирламчи тизимда оналар ва болалар билан ишлаш бўйича патронаж хамширалар ишини ташкил этиш» амалий қўлланма, Тошкент-2020 й.

3.ВОЗ/ЮНИСЕФ “Акушерство”. Руководство для участника.

Ташкент, 2013г.

4. Ю.К. Жабборова, Ф.М. Аюпова “Акушерлик” Электрон дарслик. Тошкент. 2008 й.

5. Э.К. Айламазян “Акушерство”. Электрон дарслик. Учебник для медицинских вузов. Медицина.

6. Я.Н. Аллоёров, Д.К. Тошева. “Оналикда хамширалик парвариши” Тошкент-2012 й.

7. В.Н. Туракулов, Ф.Б. Гаффаров “ДМПларда акушерлик ва гинекологик ёрдам кўрсатиш” Ўқув қўлланма. Навоий-2019 й.

ИНТЕРНЕТ-САЙТ:

www.medi.ru, www.medlinks.ru, www.medscape.com, www.medland.ru,
www.med-lib.ru, www.ksmed.ru/pat/gynecology, www.medsan.ru,

-<http://www.minzdav.uz/> – Ўзбекистон Республикаси соғлиқни сақлаш тизимида оид меъёрий ҳужжатлар;